

Сафонова І. Я.

МАТЕМАТИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В ШКОЛАХ УКРАИНЫ
ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XX ВЕКА

В статье осуществлен историко-педагогический анализ школьного математического образования Украины во второй половине XX века. Выявлены тенденции развития школьного математического образования в контексте образовательных реформ. Обработаны литературные источники и рассмотрены учебные программы начальной и средней школы. Определены важнейшие стороны составленных программ по математике. Автором отмечено, что содержание математического образования, организация учебного процесса в школе, методы обучения математике должны отражать специфические воспитательные и развивающие цели математики-науки и не могут быть определены раз и навсегда. Они меняются в зависимости от политических, экономических и социокультурных трансформаций общества, их поиск должен постоянно продолжаться.

Ключевые слова: школьное математическое образование, реформа, учебные планы, программы.

Safonova I. Y.

MATHEMATICAL EDUCATION IN SCHOOLS OF UKRAINE
IN THE SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY

The article deals with the historical and pedagogical analysis of school mathematical education of Ukraine in the second half of the 20th century. The tendencies of the development of school mathematical education in the context of educational reforms have been revealed. Literary sources have been worked on; primary and secondary school curricula have been reviewed. The most important aspects of the compiled mathematics programs have been determined. The author has noted that the content of mathematical education, the organization of the educational process in school, the methods of teaching mathematics should reflect specific educational and developmental goals of mathematical science and cannot be determined once and for all. The analysis of the modern educational system shows the need to find new approaches and appropriate ways of developing the content, forms and methods of teaching mathematics, the process of theoretical analysis and generalization of contradictions, achievements and errors in the reforms of the second half of the 20th century cannot be considered complete. The accumulated experience will be extremely useful in further progressing ways of developing school mathematical education. The methods change depending on the political, economic and socio-cultural transformations of society, their search must constantly continue.

Key words: school mathematical education, reform, curricula, programs.

УДК 378.1

Солодовник А. О.*

ШЛЯХИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ
МОРСЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ (60-80 РР. XX СТОЛІТТЯ)

У статті розглядається зміст поняття інтенсифікації в контексті освітньої галузі. Автор акцентує увагу на тому, що не можна стверджувати, що процес інтенсифікації фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів України відбувся в чітких темпоральних межах обраного для дослідження періоду. З огляду на це розглянуто передумови зазначеного процесу. У межах дослідження шляхи інтенсифікації фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів розподілено на три групи відповідно до її структурних компонентів – змістового, процесуального та контрольо-регулювального. Автор зауважує, що врахування історико-педагогічного досвіду з досліджуваного питання дозволить уникнути помилок на сучасному етапі розвитку освіти.

Ключові слова: інтенсифікація, фізико-математична підготовка, морські навчальні заклади.

*© Солодовник А. О.

Рівень розвитку освітньої галузі, беззаперечно, є одним із провідних факторів впливу на суспільно-економічне життя будь-якого суспільства. У сучасних реаліях забезпечення доступності якісної освіти та надання можливості навчання впродовж усього життя є однією з цілей сталого розвитку, які були окреслені світовими лідерами у вересні 2015 року на саміті ООН [20]. Незважаючи на високий індекс кадрового потенціалу та людського капіталу в Україні, науковці й роботодавці констатують невідповідність рівня розвитку вітчизняної галузі освіти потребам і викликам сучасного світу. Ця проблема загострилася ще у другій половині ХХ століття і не втрачає своєї актуальності сьогодні. Стрімкий розвиток виробництва та сфери послуг в умовах четвертої науково-технічної революції вимагає від освіти певних трансформацій, які стосуються не лише змісту, а й процесуального та контрольно-регулювального компонентів. Узагальнюючи слід зазначити, що в мінливих реаліях сьогодення перед державою постають важливі завдання щодо реформування освітньої галузі та пошуку шляхів приведення її відповідно до рівня розвитку світового господарства, науки й техніки.

Процес розвитку освіти як багатоаспектного феномену займає одне з центральних місць у науково-педагогічних розвідках. Серед них слід виокремити дослідження В. Андрущенка, І. Зязюна, В. Кременя, В. Огнев'юка, О. Савченко. Історія становлення й розвитку освіти в Україні на різних історичних етапах відображена в історико-педагогічних працях Є. Голобородько, В. Кузьменка, М. Левківського, Н. Слюсаренко, О. Сухомлинської та ін. Окремої уваги заслуговують дослідження Ю. Бабанського, В. Беспалька, М. Махмутова, М. Садового, Н. Тализіної, І. Трубавіної щодо шляхів інтенсифікації навчання в загальноосвітній та вищій школі. О. Пшенична виокремила три напрямки досліджень проблеми інтенсифікації навчання: теоретико-методологічний – вивчення загальних питань підвищення продуктивності педагогічного процесу (С. Архангельський, С. Гончаренко, А. Кузьмінський); дидактичний – пошук ефективних форм, методів і засобів навчання (А. Алексюк, В. Бондар, П. Підкасистий); психологічний – дослідження особливостей активізації механізмів сприйняття, мислення, розуміння, пізнавальної діяльності (Б. Ананьєв, Г. Балл, П. Гальперін) [19, с. 591]. Однак у широкому колі досліджень залишається поза увагою питання інтенсифікації фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів.

Метою статті є визначення основних шляхів інтенсифікації фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів України у 60-80 рр. ХХ століття.

У тлумачному словнику сучасної української мови під інтенсифікацією розуміється «дія за значенням інтенсифікувати», тобто «збільшувати інтенсивність чого-небудь; посилювати щось» [5]. Ю. Бабанський зауважує, що «інтенсифікацію освіти можна визначити як підвищення продуктивності навчальної праці учителя та учня в кожному одиницю часу» [2, с. 380]. Е. Азімов та А. Шукін зазначають, що у психологічному контексті досліджуване поняття слід розглядати як сукупність чотирьох параметрів: «збільшення об'єму та швидкості засвоєння матеріалу; кількість та варіативність прийомів навчання; щільність спілкування; активізація психологічних резервів особистості студента» [1, с. 82]. М. Буланова-Топоркова вважає, що інтенсифікація навчання – це процес передання значного обсягу навчальної інформації учням чи студентам при незмінній тривалості навчання без зниження вимог до якості знань [4, с. 152]. Узагальнюючи все вищезазначене, погоджуємося з думкою В. Безрукової: «інтенсифікація – це принцип організації системи навчання, що максимально використовує внутрішні резерви для підвищення ефективності освіти» [3, с. 348].

60-80 рр. ХХ століття характеризуються бурхливою розбудовою системи середньої спеціальної освіти в СРСР. Діяльність морських навчальних закладів на той час регламентувалася документами керівних органів вищезазначеної освітньої ланки. З огляду на це, розвиток професійної підготовки студентів у морських навчальних закладах відбувався в контексті провідних тенденцій, притаманних розвитку середньої

спеціальної освіти загалом. Однією з таких тенденцій досліджуваного періоду була інтенсифікація навчально-виховного процесу в середніх спеціальних навчальних закладах СРСР.

Як зауважує професор Н. Гупан, під час обґрунтування початку розгортання будь-якого педагогічного процесу або явища необхідно уникати прив'язування винятково до дат ухвалення постанов керівними органами країни. Учений акцентує увагу на тому, що ці процеси та явища визрівають та згасають поступово за власними закономірностями [6]. З огляду на це, не можна стверджувати, що процес інтенсифікації фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів України відбувався в чітких темпоральних межах обраного для дослідження періоду. Передумовами розгортання цього процесу були події суспільно-політичного та економічного життя країни у другій половині 50-х рр. ХХ століття: курс на демократизацію, оновлення та лібералізацію політичної сфери, що стало поштовхом для розвитку соціальної сфери; завдання щодо подальшого підйому промисловості та транспорту (за рішенням липневого пленуму ЦК КПРС 1955 року); розвиток науки і техніки та сприяння впровадженню їх досягнень у всі сфери людської діяльності; оновлення та розширення морського флоту тощо.

У зв'язку з цим у другій половині 50-х рр. ХХ століття починає спостерігатися невідповідність чинної системи підготовки фахівців з середньою спеціальною освітою рівню науково-технічного прогресу. Відрив освіти від життя став достатньо помітним, тому під час ХХ з'їзду КПРС 1956 року М. Хрущов констатував необхідність її реформування. Наприкінці 50-х рр. криза чинної освітньої системи посилюється, і тому з метою вирішення зазначеної проблеми 1958 року керівництво країни ухвалює Закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти в СРСР». Аналіз науково-педагогічної літератури та періодичних видань досліджуваного періоду дозволяють зробити висновок, що все вищезазначене актуалізувало на початку 60-х рр. ХХ століття необхідність пошуку шляхів інтенсифікації освіти загалом і фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів зокрема.

60-80 рр. ХХ століття характеризуються бурхливим розвитком науки й техніки, що у свою чергу стало одним із визначальних факторів розбудови морського флоту СРСР. Перед морською освітою постає завдання підготувати фахівця, який засвоїв у повному обсязі необхідні знання та отримав навички їх застосування під час своєї професійної діяльності в умовах автоматизації морської галузі. Особливе місце у цьому процесі посідає фізико-математична підготовка студентів морських навчальних закладів. Важливість вивчення дисциплін фізико-математичного циклу констатувалася не тільки на рівні навчальних закладів, а й на загальнодержавному рівні. Підтвердженням цьому була низка завдань, окреслених керівництвом СРСР:

- наближення вивчення фізико-математичних дисциплін до життя (закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти в СРСР» та рішення ХХІІ з'їзду КПРС щодо політехнізації освіти);
- зростання в навчальних планах підготовки фахівців для морської галузі частки навчального часу, який відводився на вивчення дисциплін фізико-математичного циклу;
- проведення на республіканському рівні, починаючи з 1967 року, олімпіад з фізико-математичних дисциплін (лист Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти УРСР № 20-13-96 від 14 квітня 1967 року);
- розвиток фундаменталізації освіти з повноцінним використанням апарату фізико-математичних наук під час викладання спеціальних дисциплін (рішення ХХІ з'їзду КПРС);
- підвищення якості викладання дисциплін природничо-математичного циклу, націлення його на формування у студентів сучасної природничо-наукової картини світу, знань та уявлень про практичне застосування науки в основних галузях виробництва

та інших сферах діяльності (рекомендації пленума Методичної ради при Навчально-методичному управлінні середньої спеціальної освіти Мінвузу СРСР, вересень 1984 року);

– перегляд змісту фізико-математичних дисциплін з урахуванням розвитку електронно-обчислювальної техніки та її можливостей у вдосконаленні навчально-виховного процесу (рішення Всесоюзної науково-практичної конференції «Електронно-обчислювальна техніка в народній освіті») тощо.

Зростання обсягу навчальної інформації з точних наук, зумовлене науково-технічним прогресом, вимагало від освітянської спільноти пошуку шляхів інтенсифікації навчально-виховного процесу. У контексті нашого дослідження шляхи інтенсифікації фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів розподілено на три групи відповідно до її структурних компонентів (рис. 1).

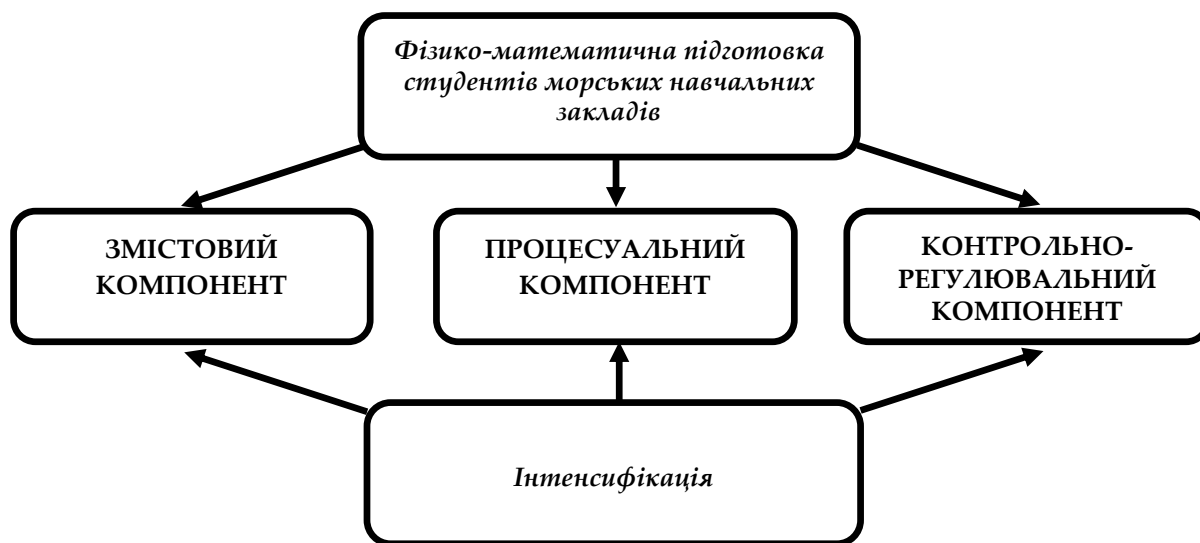

Рис. 1. Шляхи інтенсифікації фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів

Інтенсифікація змістового компоненту фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів відбувалася через збільшення інформативності пропонованих навчальних матеріалів шляхом наповнення їх відомостями щодо останніх досягнень науки та техніки, фундаменталізації та розкриття важливості їх застосування під час вивчення дисциплін спеціального циклу й у майбутній професійній діяльності [7-11]. У 60-80 рр. ХХ століття Міністерство вищої та середньої спеціальної освіти вносило зміни до програм фізико-математичних дисциплін з метою підвищення теоретичного рівня підготовки спеціалістів з середньою спеціальною освітою, забезпечення внутрішньопредметних і міжпредметних зв'язків, формування у студентів природничо-наукової картини світу. У морських навчальних закладах систематично проводилися спільні засідання циклових методичних комісій фізико-математичних, загальнотехнічних і спеціальних дисциплін з метою узгодження навчальних програм з фізики, математики та хімії з програмами інших дисциплін навчальних планів підготовки фахівців для морського флоту. Під час занять засвоєння теоретичних основ фізико-математичних дисциплін перепліталася з вивченням матеріалів з'їздів КПРС для розширення світогляду студентів, ознайомлення їх з перспективами розвитку науки і техніки загалом та морської галузі зокрема. Проте, як показувала практика діяльності морських навчальних закладів, курс на підвищення теоретичного рівня підготовки, її фундаменталізації часто призводив до перенавантаження не тільки викладачів, а й студентів, і, як наслідок, відбувалося зниження якості фізико-математичної підготовки. Тому вчені та викладачі-практики наголошували на необхідності інтенсифікації її процесуального компоненту.

У документах керівних органів влади СРСР з питань освіти досліджуваного періоду зазначається про необхідність створення умов для інтенсифікації виробництва. Міністр вищої та середньої спеціальної освіти СРСР В. Єлутін у своїх зверненнях, опублікованих у журналі «Середня спеціальна освіта» за 60-80 рр. ХХ століття, звертав увагу на подібний процес – інтенсифікацію навчання в середніх спеціальних навчальних закладах. Аналіз звітів про діяльність морських навчальних закладів, протоколів засідань методичних і педагогічних рад, циклових методичних комісій дозволив виокремити шляхи інтенсифікації фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів, представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Шляхи інтенсифікації процесуального компонента фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів у 60-80 рр. ХХ століття

Шляхи інтенсифікації	Очікувані результати
Підготовка студентів до участі у I і II етапах Республіканської олімпіади юних математиків, фізиків і хіміків	Підвищення інтересу студентів, збагачення їх знань і вмінь, удосконалення практичних навичок, стимулювання молоді до більш глибокого і свідомого вивчення цих предметів
Залучення студентів до гурткової роботи, а також до участі у виставках технічної творчості	Розширення та поглиблення знань з фізико-математичних дисциплін, розкриття їх прикладного характеру
Збільшення частки самостійної роботи студентів	Сприяння формуванню самостійності як професійної якості майбутнього фахівця морської галузі та особистісної риси професіонала
Упровадження елементів програмованого навчання	Керованість процесу засвоєння навчальної інформації, можливість подання навчального матеріалу окремими порціями з метою полегшення його опрацювання
Упровадження проблемного навчання	Розвиток мислення студентів, формування готовності до застосування фізико-математичних знань під час вирішення проблемних питань
Застосування під час занять технічних засобів навчання, навчального кіно та телебачення	Забезпечення наочності, активізація пізнавальної діяльності студентів, економія навчального часу
Застосування електронно-обчислювальної техніки	Формування та розвиток у студентів умінь і навичок користування електронно-обчислювальною технікою в контексті автоматизації морської галузі

Джерела: [10-18].

Вивчення ефективності й результативності фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів відбувалося шляхом проведення практичних і лабораторних занять, контрольних робіт, заліків та екзаменів. Основним шляхом інтенсифікації контрольної-регульовального компонента фізико-математичної підготовки в морських навчальних закладах було запровадження нового виду перевірки знань студентів – програмованого контролю. У морехідних училищах з'явилися класи для програмованого навчання і контролю «Аккорд». Результати методичної роботи викладачів морських навчальних закладів з вищевказаного питання були представлені в доповідях «Про стан кабінету математики під клас програмованого навчання і контролю», «Принципи програмованого навчання і контролю в класі «Аккорд»», «Деякі елементи програмованого контролю у викладанні математики, фізики, хімії», «Досвід проведення уроку з фізики з програмованим контролем в класі «Аккорд»» тощо. Застосування елементів програмованого контролю знань з фізико-математичних дисциплін дозволяло виділити більше навчального часу для активної пізнавальної

діяльності студентів, а також виявити індивідуальні недоліки в засвоєнні окремих тем з подальшим їх усуненням [9-11].

Узагальнюючи зауважимо, що індустріалізація освіти, розвиток науки і техніки, автоматизація морської галузі, притаманні досліджуваному періоду, вимагали підвищення якості фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів та усунення її відриву від життя і майбутньої професійної діяльності. Незважаючи на широкий спектр шляхів, обраних для інтенсифікації цього процесу в досліджуваній період, усе ж такі спостерігалися певні недоліки:

- значна фундаменталізація призводила до того, що деяка частина теоретичного матеріалу з фізики, математики і хімії переходила у процесі засвоєння в розряд «мертвих» знань, оскільки не знаходила застосування у практичній діяльності;
- надмірне насичення навчального матеріалу з фізико-математичних дисциплін економічними показниками розвитку країни, вивченням матеріалів з'їздів КПРС призводили до політизації навчально-виховного процесу та інтенсивної ідеологізації змісту фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів;
- рівень фахової підготовки викладачів фізико-математичних дисциплін морських навчальних закладів щодо методики застосування елементів програмованого та проблемного навчання, технічних засобів та електронно-обчислювальної техніки у процесі навчання не відповідав повною мірою вимогам часу тощо.

Історико-педагогічний досвід із досліджуваного питання дозволить уникнути помилок під час планування й організації процесу формування готовності майбутніх фахівців морської галузі до застосування фізико-математичних знань у професійній діяльності на сучасному етапі розвитку освітньої галузі, науки та техніки. Актуальним залишається дослідження проблеми розвитку фізико-математичної підготовки студентів морських навчальних закладів на сучасному етапі реформування освіти. Вищезазначене може стати предметом подальшого наукового пошуку.

Література:

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Шукин. – М. : Издательство ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Бабанский Ю. К. Интенсификация процесса обучения / Ю. К. Бабанский // Избранные педагогические труды. – М.: Педагогика, 1989. – С. 379-415.
3. Безрукова В. С. Основы духовной культуры. Энциклопедический словарь педагога / В. С. Безрукова. – Екатеринбург : ГОУ ВПО УГТУ-УПИ, 2000. – 937 с.
4. Буланова-Топоркова М. В. Педагогика и психология высшей школы / М. В. Буланова-Топоркова. – Ростов н/Д : Феникс, 2002. – 544 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови : Близько 170000 сл. та словосполучень / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2001. – 1440 с.
6. Гупан Н. М. Актуальні проблеми методології історико-педагогічних досліджень / Н. М. Гупан // Рідна школа. – 2013. – № 4. – С. 53-56.
7. Державний архів Одеської області (ДАОО), ф. Р-2018, оп. 4, спр. 325. Протоколи засідань циклової комісії фізико-математичних дисциплін з № 1 по № 8, 1972 р., 12 арк.
8. ДАОО, ф. Р-2018, оп. 4, спр. 397. Протоколи засідань математичної циклової комісії і матеріали до них, 1976 р., 75 арк.
9. ДАОО, ф. Р-2018, оп. 4, спр. 622. Річний звіт за 1984-1985 навчальний рік про роботу училища, 1985 р., 166 арк.
10. ДАОО, ф. Р-2018, оп. 4, спр. 636. Річний звіт про роботу училища за 1986-1987 навчальний рік, 1987 р., 122 арк.
11. ДАОО, ф. Р-2018, оп. 4, спр. 650. Річний звіт про роботу училища за 1988-1989 навчальний рік, 1989 р., 82 арк.
12. Державний архів Херсонської області (ДАХО), ф. Р-1316, оп. 3, спр. 235. Звіт про роботу Херсонського морехідного училища рибної промисловості за 1963-1964 навчальний рік, 1965 р., 110 арк.

13. ДАХО, ф. Р-1316, оп. 3, спр. 248. Текстовий звіт про роботу Херсонського морехідного училища рибної промисловості за 1964-1965 навчальний рік, 1965 р., 128 арк.
14. ДАХО, ф. Р-1316, оп. 3, спр. 266. Звіт про роботу Херсонського морехідного училища рибної промисловості за 1965-1966 навчальний рік, 1966 р., 84 арк.
15. ДАХО, ф. Р-1316, оп. 3, спр. 297. Звіт про роботу училища за 1967-1968 навчальний рік, 1968 р., 141 арк.
16. ДАХО, ф. Р-472, оп. 4, спр. 252. Журнал планування та обліку роботи циклової методичної комісії фізико-математичних дисциплін, 1971-1974 рр., 76 арк.
17. ДАХО, ф. Р-472, оп. 4, спр. 257. Матеріали навчально-методичної конференції викладацького складу (план, доповіді, виступи по обміну досвідом), 1971 р., 95 арк.
18. ДАХО, ф. Р-472, оп. 4, спр. 268. Матеріали навчально-методичної конференції викладацького складу (план, доповіді, реферати), 1972 р., 90 арк.
19. Пшенична О. С. Інтенсифікація навчального процесу у вищій школі на основі використання інформаційних технологій / О. С. Пшенична // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2014. – Вип. 36. – С. 590-597.
20. Цілі сталого розвитку 2016-2030 [Електронний ресурс] // United Nations Ukraine. – 2015. – Режим доступу : <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.

Солодовник А. А.

ПУТИ ИНТЕНСИФИКАЦИИ ФИЗИКО-МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ
СТУДЕНТОВ МОРСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ (60-80 ГГ. XX ВЕКА)

В статье рассматривается содержание понятия интенсификации в контексте образования. Автор акцентирует внимание на том, что нельзя утверждать, что процесс интенсификации физико-математической подготовки студентов морских учебных заведений Украины проходил в четких темпоральных пределах выбранного для исследования периода. Учитывая это, рассмотрены предпосылки указанного процесса. В рамках исследования пути интенсификации физико-математической подготовки студентов морских учебных заведений разделены на три группы в соответствии с ее структурными компонентами – содержательным, процессуальным и контрольно-регулирующим. Автор отмечает, что учет историко-педагогического опыта по исследуемому вопросу позволит избежать ошибок на современном этапе развития образования.

Ключевые слова: интенсификация, физико-математическая подготовка, морские учебные заведения.

Solodovnik A. O.

THE WAYS OF INTENSIFICATION OF STUDENTS' PHYSICAL-MATHEMATICAL TRAINING
OF MARITIME EDUCATIONAL INSTITUTIONS (60-80 YY. OF XXTH CENTURY)

The article deals with the content of the intensification concept in the context of education. The author draws attention to the fact that it cannot be asserted that the process of intensification of students' physical-mathematical training of maritime educational institutions of Ukraine took place within the precise temporal limits of the period under research. Taking it into account, the prerequisites of this process were considered. The ways of intensification of students' physical-mathematical training of maritime educational institutions are divided into three groups according to its structural components – content, procedural and control-regulating. The intensification of the content component of students' physical-mathematical training of maritime educational institutions occurred by increasing the informational value of the proposed training materials and its fundamentalization. The ways of intensification of the procedural component: students' training for participation in the Olympiad of young mathematicians, physicists and chemists; involvement of students in co-working, and also to participation in exhibitions of technical creativity; increase of the proportion of student's individual work; the introduction of elements of programmed and problem-based learning, technical teaching facilities and computer technologies. The main way of intensification of the control-regulating component of physical-mathematical training in maritime educational institutions was the introduction of the new type of testing of students' knowledge – programmed control. The author comes to the conclusion that

the consideration of the historical-pedagogical experience on the issue under research will help to avoid mistakes at the present stage of the development of education.

Key words: intensification, physical-mathematical training, maritime educational institutions.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 37.013.3:930.2:929:001.2

Розман І. І.*

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІСТИКИ У ВИМІРІ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

У статті розкривається досвід розробки біографічного підходу в різних галузях знань і можливості його творчого використання в історико-педагогічних дослідженнях. Актуальність проблеми зумовлюється тим, що історико-педагогічна наука нагромадила велику кількість наукової, навчальної, науково-популярної літератури про життя і діяльність визначних педагогів. Тому їхнє вивчення потребує розроблення відповідного наукового інструментарію. Показано, що біографічний метод активно розробляється у психології, соціології, історичній науці, літературознавстві, інших галузях знань, однак ще не став предметом глибокого комплексного дослідження в педагогічній науці.

Ключові слова: біографічний метод, педагогічна персоналія, педагогічна біографістика, історико-педагогічна наука.

Актуальність дослідження розвитку педагогічної біографістики в Україні зумовлюється низкою наукових, освітньо-педагогічних, соціокультурних чинників. Українська історико-педагогічна наука нагромадила значну кількість наукової, навчальної, науково-популярної літератури про життєдіяльність визначних педагогів і освітян. Цей процес супроводжується виданням численної довідникової літератури, розвитком біобібліографії. На такому тлі увиразнюється й актуалізується потреба з'ясування ролі, місця педагогічної біографістики в системі гуманітарних наук, зокрема філософії, психології, соціології, літературознавства, історичної науки тощо. Вони нагромадили значний досвід у проведенні біографічних досліджень, що може бути корисним для розроблення методологічних засад, науково-дослідницького інструментарію педагогічної біографістики.

Науково-теоретичне підґрунтя для розв'язання означених завдань дає досвід біографічних досліджень, нагромаджений представниками різних галузей гуманітаристики, зокрема психології (Б. Ананьев, І. Кон, Н. Логінова, М. Рибников, С. Рубінштейн та ін.), філософії (Л. Артамошкіна, О. Валевський, І. Голубович, В. Менжулін), історичної науки (П. Попик, В. Чишко та ін.), соціології (Ю. Безпалов, Д. Рогозін, Л. Скокова та ін.) тощо. Він потребує всебічного осмислення і творчого використання в процесі вивчення педагогічних персоналій, зважаючи на контекст наукового дискурсу щодо обґрунтування українськими вченими методологічних засад української історико-педагогічної науки, зокрема педагогічної біографістики (О. Адаменко, Г. Белан, М. Богуславський, С. Гончаренко, Н. Дічек, Т. Завгородня, І. Стражнікова, О. Сухомлинська та ін.).

Мета статті полягає у з'ясуванні можливостей використання наукового досвіду представників різних галузей гуманітаристики у проведенні біографічних досліджень для розроблення і вдосконалення науково-методологічних засад педагогічної біографістики.

Біографістика як напрямок і складник педагогічної науки може досліджуватися з різних методологічних позицій, однак завжди через призму міждисциплінарного підходу. Це, з одного боку, актуалізується зміною теоретичних парадигм, що орієнтують

*© Розман І. І.